

XXIII. Razun nevarnosti popotovanja do Svete Gore nam tudi druge velike težave nasprotvajo; ves čas, dokler kdo tam prebiva, se mora mesa zderžati; na tleh mora sedéti in na kolenih pisati, kakor je ondi navada, kér nimajo ne mize ne stolov; česar se pa gospodje iz našega kraja silo težko navadijo. To so napotljeji, ovirki in zaderžki, po katerih nam toliko neprecenjenih pismenih zakladov toliko sto in sto vekov v tami ostane! —

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Ker lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega akuis, zapiši! — Po tej poti otnesi marsikaj pozabljivosti, in postavljaj hkrati sam sebi stalni spominek po prislovcici latinaki: „*Litera scripta manet*“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

15. dan avgusta. (Kardinal-nadžkof vitez Rauscher. Jezuitska (vseučilišna) in dominikanska cerkev. Francoska nacionalna cerkev pri sv. Ani. Vojvoda Grammont. Nussdorf.) Danes sem zopet videl in slišal mnogo znamenitega. Ob 9. uri zjutraj se nas je bilo mnogo učiteljev snidelo v metropolitanski Št. Štefanski cerkvi, pri kateri priliki sem po licu spoznal slovečega kardinal-nadžkofa vitez Rauscherja, ki je opravljal slovesno božjo službo. Gospod, ki je bil, če se ne motim, našemu sedanjemu svitlemu cesarju Francu Jožefu v Njihovih mladostnih letih veroznanski učitelj; je že precej postáran, bolj dolgega osuhlega obraza, in leta ga tlačijo že nekoliko k tlam. Nasprotno so pa nekateri izmed gg. kanonikov tako mladi, da bi jih človek skoraj prej imel za bogoslovce, kot za korarje.

Ker smo bili zamudili v metropolitanski stolnici pridigo, napotili smo se še pred končanim duhovnim opravilom proti dominikanarski cerkvi, ker ondi se je imela, kakor nam je bilo povedano, kmali pričeti. Mimogrede pogledali smo tudi v jezuitsko cerkev. „Jezuit“! to je nekaterim ljudem naših dni strašanska beseda; — vendar pa, ako kdo hoče oziroma cerkvenih stavb kaj resnično krasnega, izverstnega videti, mu vendar le morem svetovati, da naj gre tje, kjer je ta red imel nekdanj samostane in cerkve. Videl sem nekdanja jezuitsko-samostanska svetišča v Ljubljani, Terstu, Gorici, Reki, Zagrebu, Celovecu, Gradecu, Holomucu in dunajsko, pa lahko rečem: eno je krasnejše mimo drugega; kaj lepšega si človek komaj misliti more. Dunajska jezuitska cerkev posvečena je Mariji v nebo vzeti; bil je torej danes v nji ravno patrocinium, in kazala se nam je v svoji praznični opravi. Glavno sliko velikega altarja sprelepo obséva po prikritih oknih od zgoraj padajoči dnevni svit; je pa sploh po vsi cerkvi videti toliko marmeljna, zlatnine in umetnih

slik, da se človek ne loči z lepo lahko od tam. Jezuitski frater Pozzo si je postavil s svojimi umetnimi raznoverstnimi slikami v tem božjem hramu mnogo spominkov, ki bodo menda poveličevali njegovo ime dotlej, dokler bo cerkev stala.

Ne manj lepa od jezuitske je tudi cerkev dominikanska. Lavoslav krepostni pozidal jo je l. 1286 templarskemu redu; cesar Ferdinand III. pa ji je dal sedanjo, res sprelepo podobo. Kinčano je to dvestolpno svetišče z visoko kuplo, katero je sprelepo znalal ravno omenjeni sloveči frater Pozzo. Bila je danes tu ravno nova maša nekega mladega o. dominikana, torej je bila vsa cerkev posebno lepo ozališana, zlasti pa je še neštevilnih lučic migljal veliki altar, ki nosi med drugim odlično sliko od roke dobro znanega slikarja Kupelwieserja. Po skončani pridigi hiteli smo v francosko nacionalno cerkev k sv. Ani (v Anini ulici, ki se veže s „Koroško cesto“), v kateri so na Dunaji živajoči Francozi obhajali ob 11. uri gódoovski praznik svojega cesarja Napoleona III. s slovesno božjo službo. Poleg družega nas je gnalo tje zlasti hrepenenje, slišati sviranje in prepevanje sloveče Liszteve kompozicije „Krönungsmesse“, t. j. mašnega napeva, katerega je bil imenovan dobroznani ogerski komponist sestavil za zgodovinsko slovesnost, ko sta bila namreč sedanja presvitla cesar Franc Jožef I. in cesarica Elizabeta kronana za kralja in kraljico Ogrije. Ker cerkev sv. Ane ni posebno velika, je bil spričetka vstop le bolj odličnim osebam dovoljen; pa človek včasih z dopustljivo zvijačo tudi kaj doseže, in tako se je bilo nekaterim izmed nas, in tudi meni posrečilo, da pririli smo kmali v znotranje prostore s presnimi slikarijami lepo ozališane cerkvice. (Sliko velikega altarja znalal je dobroznani Kremser Schmidt, ki je tudi našo kranjsko velesovsko cerkev obogatil s svojimi umotvori.) Mašni napev „Krönungsmesse“ je sicer jako umeten; tudi petje in sviranje veršilo se je hvalevredno; vendar sem jaz za svoja ušesa več pričakoval.

Po skončani božji službi se je zbrana francoska inteligencija najprej napotila iz cerkve, in o tej priliki je šel tik mimo mene grav polagoma zastopnik francoskega cesarstva na viškem našem cesarskem dvoru, vojvoda Grammont. Prav dobro sem ga lahko pogledal v obraz. Gospod je visoke orjaške postave, polnega obličja, rudečega lica; na vsej obnaši spozná se zdajci visoki aristokrat. *)

*) Koliko se je spremenilo na Francoskem od l. 1869., je sploh znano. Vojvoda Grammont je bil zatim kmali zapustil Dunaj, igral v zadnji nemško-francoski vojski veliko „rólo“, in časniki so veliko pisarili o njem. Mnogokrat mislil sem na njegovo osebo. Po vsem je bilo soditi, da bi bil ta mož tudi našo Avstrijo rad spravil v pile in zadrege; sreča naša, da se to ni zgodilo. Napoleonu pa, ki se je med tem preselil v večnost, naj Bog dá dobro, akoravno našemu cesarstvu ni bil nikdar prijatelj, in je Avstrija prišla po njem v velike nesreče in škode. Koliko zléga pač vzrokuje velikokrat en sam človek!

Vse cerkvé, kar sem jih ta dopoldan videl, se nahajajo v I. okraj, ali v notranjem mestu.

Popoldan danes sem pervikrat šel čez meje dunajskega mesta, mikalo me je namreč iti gledat ogromno reko Donavo. Napotilo se nas je več prijateljev v Nussdorf, ki je takorekoč barkostaja za brodovje in ladije, ki priveslajo iz zgornjih krajev. Pot nas je peljala po samih znamenitih krajih, namreč po sloveči „Ringstrasse“, in sicer čez „Opern“- „Burg“- in „Schottenring“, tedaj mimo cesarskega dvora, mimo obširnega „Paradeplatza“, mimo prekrasne „Votiv-cerkve“, ki pa še ni popolnoma dodelana, in mimo državne zbornice. Marsikje se bi bil rad ustavil in nasitoval svojo vedoželjnost; toda za danes sem si bil sam naložil „poterpljenje za drugi pot“, in urno korakali smo skozi obširni IX. okraj, „Alsergrund“. Skozi dolgi „Währinger“- in „Nussdorferstrasse“ dospeli smo poslednjič do „Nussdorfer Linie“, t. j. na mejo predmestno, kjer se nahaja tudi harmica ali šranga. (Opomnim naj tû, da kakor je bilo še pred malimi leti obdano notranje Dunajsko mesto z močnimi zidovi in prekopi, tako so bile in so tudi še sedaj predmestja, kar jih leži takraj Donavskega kanála, opasane z manjšimi prekopi in nasipi, ki zabranjujejo, da se ne more drugej vstopiti v nje, kakor pri tako zvanih „Linie“. Zemljevid mi kaže trinajst tacih vhodov.)

Ob podnožjih gričev, izmed katerih se odlikujeta zlasti verhova Goloveca (Kahlenberg) in Leopoldove gore (Leopoldsberg), na katerem poslednjem stoluje prijazna cerkvice, in odkjer je nek nepopisljivo krasni razgled, bližali smo se namenjenemu kraju. Vlažni zrak nam je že od dalječ dal čutiti bližavo ogromne reke, in ko dospemo v Nussdorf, pospemo se najpred na precej visoki nasip, ki je vási menda o povodnjih bramba, da je ne poplaknejo Donave hrušéči valovi. Raz tega nasipa smo gledali tedaj valiti se pred nami in mimo nas naj večjo reko našega cesarstva. Jezeru enake so njene vodene sile. Več parnikov se je ponosno zibalo ob obrežju; smeli smo stopiti tudi na njé. Donava pritéka od severo-zapada doli po zmerno široki dolini, v kateri ležijo mestica Klosterneuburg, Tulln itd.; unkraj reke dviguje se precej visoki „Bisamberg“; k desni od Nussdorf-a doli pa se svet odpré, in se Donava razcepuje v več oddelkov, zmed katerih teče eden pod imenom „Donaukanal“ skozi Dunaj. Strašansko-grozovitno mora biti, kadar ta reka začne jezno prestopati svoja obrežja, kar se le prepegosto sliši in bere; — ubogi tada j ljudje, ki stanujejo v njeni bližavi. — Poleg ogromne reke zanimivalo me je v Nussdorfu tudi delo nove cesar Franc-Jožefove železnice, ki bo peljala za Donavo gori vén mimo Klosterneuburg-a, Tulln-a na Budjevice, Prago itd. Mislil sim včasih, da Bog si ga vedi, kake težave dela grajenje novih železnic, al razun kakih mostov ali vodotokov tudi taka dela niso nobene „copernije“, razun, ako sleparstvo tudi že pri tacih delih sega s

svojim novošegnim „Schwindelnom“ vmes. Ko smo vse te reči ogledali, šli smo se poslednjič nekoliko okrepčat. Za volitev kraja pa nismo bili v zadregi, ker nam je skoraj iz vseh hiš donel nasproti raznoglasni veseli šunder v znamenje, da je tù po različni ceni naprodaj „dobra volja“. Ker je bilo že precej pozno, mi pa utrujeni dolge hoje, usedli smo se poslednjič v enega izmed mnogih* omnibusov, ki nas je za malo soldov peljal celó na Štefanski terg.

(Dalje prihodajči.)

Šolsko obzorje.

Iz Budanj. Kaj sem tù in tam doživel. (Dalje.) Naš kmet je zeló praktičen, in soli le takrat zaupa, ako vidi, da učenje koj sadù prinaša. Mislim, da je sleherni mojih sobratov to sam že skusil. Previdni učitelj v-ravnava svoj šolski poduk po kraju in po ljudeh in tako pridobiva srenjčane za šolo. Šola le takrat kaj opravi, kedar srenjčani učitelja spoštujejo. O tem kratko povest:

V nekem kraju so imeli že dobro vrvnano šolo; pride pa nov učitelj, kateri se je rad prepiral s kmeti, akoravno dostikrat brez pravih razlogov. — In nasledek tega? Šola je postala skoraj da ne prazna.

Res, da ima učitelj pravico in dolžnost, otroke v šolo siliti in morati, toda, kjer se začne razpertija, — ima šola in učitelj pri tem največ škode. Starši se opravičijo, kakor že vedo in znajo, in tisti, kateri so naj bolj kazni vredni, dostikrat krivico na učitelja navaló.

To si sam skušam, tedaj si zapišem v svoj dnevnik: »Sila nimila, posebno pri šoli ne! Vse, karkoli vem in znam, bom storil, da privabim otroke v šolo, raji, kakor, da bi se prepiral s starši. Premišljevatí pa hočem, ali nisemsam nekako kriv, da se otroci ogibujejo šole«.

Mislim si dalje: ali nismo učitelji včasih preveč čmerni, merzli in terdi do otrok, ter sklenem varovati se takih napačnosti.

»Ne vem, kaj počnete z otroci v šoli!« rekel mi je nek spoštovan mož, »naš Francelj komaj čaka, kedaj pojde v šolo, toliko veselja ima do nje«.

Imel sem takrat res polno šolo, a prizadeval sem se tudi, da sem otrokom kazal vedno veselo serce in jasno lice, in sem jim prizanašal, kjer koli je bilo mogoče, in to je otroke vabilo. Učitelj mora pa ljubezen in prijaznost skazovati otrokom brez razločka stanu in premoženja. Enostranost otroke naj huje žali. Krotkost in ljubeznjivost naj se pa druží z resnobo in dostojnostjo, sicer ne veljá nič.

Te male skušnje sem si nabral drugo leto svojega šolskega podučevanja.

Toda človek se v svojem življenji nikdar ne izuči; vsako leto mu daje novih skušenj, katere ga modrijo in brihtajo. Posebno pa to veljá učitelju, kateri vsako leto dobiva novih učencev. Učiteljsko življenje ima sicer nekaj veselih, a še več žalostnih trenutkov, in nikdar se učitelj staršem poprej ne zameri, kakor takrat, kadar njih otroke graja, ali celó kaznuje. Ljubezen staršey do otrok je preveč čutna, a premalo modra in previdna.

Prigodi se mi, ko enkrat otroka po zasluženji nekoliko kaznujem, da me oče surovo napade in ozmerja. — A jaz sem bil za skušnjo bogateji in zapi-